

Nr 10.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 147 i första kammaren av herr *Bror Nilsson m. fl.* samt nr 239 i andra kammaren av fru *Sjöstrand* och herr *Thapper*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts,

»att riksdagen måtte besluta uttala att blindtillägg och jämte detta utgående grundpension icke skola frånräknas från av statsmedel utgående utbildningsbidrag till blinda samt att blindtillägget även i övrigt som regel skall få ograverat disponeras av den blinde».

Beträffande de skäl, som anförts för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Bestämmelser om blindtillägg finnas intagna i *lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering*. Enligt 11 § erhåller pensionsberättigad, som lider av blindhet och som blivit blind före fyllda 60 år, utöver honom eljest tillkommande folkpension blindtillägg med 700 kronor om året. Såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn. Enligt 3 § 2 mom. skall blind alltid anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan att han är berättigad till invalidpension. Sådan pension utgöres för närvarande av dels grundpension om 200 kronor per år och dels tilläggs-pension om högst 600 kronor per år för gift och högst 800 kronor om året för ogift pensionsberättigad. Grundpensionen utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet, medan tilläggs-pensionen är inkomst-prövad. Den senare höjes med en tredjedel, d. v. s. till högst 800 kronor, för gift person, vars make icke är pensionsberättigad och ej erhåller hustru-tillägg. Från och med den 1 maj 1953 utgår tilläggs-pensionen med viss förhöjning enligt av riksdagen den 4 mars 1953 antagen lag om höjning av folkpensioner m. m.

Blindtillägget är icke indexreglerat. Vid inkomstprövning enligt folkpensioneringslagen räknas tillägget såsom inkomst. Blindtillägg utgår icke till den, som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

I motionerna har i första hand berörts blindtilläggets förhållande till de utbildningsbidrag, som erhållas från arbetsmarknadsstyrelsen. Styrelsens

verksamhet härmed kan föras tillbaka till *kungl. brev 30 juni 1948 angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 under riksstatens femte huvudtitel*, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigade arbetsmarknadsstyrelsen att tills vidare under budgetåret 1948/49 disponera visst belopp för bestridande av kostnaderna för försöksverksamhet för beredande av yrkesutbildning, omskolning eller arbetsträning åt partiellt arbetsföra i huvudsaklig överensstämmelse med av förutvarande statens arbetsmarknadskommision i skrivelse den 20 november 1947 framlagt förslag.

Arbetsmarknadskommisionens skrivelse innehåller i huvudsak följande allmänna riktlinjer för ifrågavarande verksamhet.

Verksamheten avser att under utnyttjande av vakanta elevplatser vid under överstyrelsens för yrkesutbildning tillsyn stående yrkesutbildningskurser för arbetslösa samt genom av överstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen anordnad särskild kursverksamhet bereda yrkesutbildning, fortbildning och omskolning åt partiellt arbetsföra, som icke äro att hänföra till i militärtjänst skadade eller som icke äro vid sådant hälsotillstånd, att de kunna beredas utbildning enligt den s. k. hjälpkungörelsens bestämmelser (SFS 434/1934). Svårt arbetshindrade personer kunna sålunda härigenom erhålla utbildning till visst yrke, fortbildning inom det egna yrket eller omskolning till annat med hänsyn till arbetshindret lämpligt yrke. Genom den särskilda kursverksamheten finnes genom Kungl. Maj:ts medgivande dessutom möjlighet att bereda utbildning även inom andra yrkesgrupper än dem, som för närvarande äro representerade vid omnämnda yrkesutbildningskurser för arbetslösa, under förutsättning att tillräckligt antal elever anmäler sig till utbildning inom visst yrkesområde och hinder för anordnande av dylik kurs icke möter, exempelvis av tekniska skäl eller med hänsyn till arbetsmarknadsläget.

Vid handläggning av ifrågavarande arbetsvårdsärenden förfaras på sätt, som i överensstämmelse med kungl. breven den 25 maj 1945, den 29 juni 1946 och den 30 juni 1947 samt i anslutning härtill av arbetsmarknadsstyrelsen (arbetsmarknadskommisionen) meddelade anvisningar gäller i fråga om beredande av arbetsvård åt i militärtjänst skadade och under utnyttjande av samma blankettmaterial.

Under tid för beviljad arbetsvård i form av yrkesutbildning, fortbildning eller omskolning kan vederbörande enligt de i skrivelsen redovisade grunderna i mån av behov tillerkännas, bland annat, *utbildningsbidrag*. Vidare är bidraget maximerat och skall fastställas med hänsyn till behovet och under hänsynstagande till utgående timpenning samt i förekommande fall övriga åtnjutna förmåner, exempelvis livränta från riks försäkringsanstalten, sjuk- eller olycksfallsförsäkring etc. Sammanlagda belopp av utgående kontantförmåner må i intet fall överskrida utbildningsbidragets maximibelopp.

Arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet rörande utbildning och omskolning m. m. av partiellt arbetsföra har sedan 1948 i huvudsak bedrivits efter samma linjer. Härvid har följts de regler, som tillämpas beträffande mili-

tärskadade. Även utbildningsbidraget har reglerats på motsvarande sätt som för militärskadade genom ämbetsskrivelse den 11 maj 1951, vari Kungl. Maj:t föreskrivit, att räknat från och med den 1 april 1951 utbildningsbidrag till s. k. civilskadade må utgå med högst de belopp, med vilka utbildningsbidrag enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 april 1951 må utgå till s. k. militärskadade.

Utbildningsbidraget är för närvarande maximerat till för månad högst 300 kronor, därest utbildningsorten tillhör lägsta dyrortsgrupp, och högst 350 kronor, där utbildningsorten tillhör högsta dyrortsgrupp. Sammanbor den skadade med familjen under utbildningstiden, är utbildningsbidraget maximerat till 250 kronor för månad oavsett dyrortsgrupp.

I *kungl. brev den 16 juni 1950* ha föreskrifter meddelats rörande omskolning m. m. av under militärtjänst skadade.

Till belysning av utbildningsbidragets ställning må följande återgivas av brevet.

1. Arbetsmarknadsstyrelsen har att i egenskap av arbetsvårdsorgan bereda under militärtjänst skadad (militärskadad) arbetsvård.

Arbetsvård skall beredas i form av arbetsprövning, arbetsträning och yrkesutbildning eller genom vidtagande av andra åtgärder, vilka syfta till att den militärskadade erhåller sin utkomst genom eget arbete.

2. Det åligger arbetsmarknadsstyrelsen att i första hand undersöka möjligheterna att bereda den militärskadade utkomst genom arbete utan att han genomgår särskild utbildning.

Har skadan medfört men av sådan beskaffenhet, att arbete eljest icke kan erhållas, eller är arbetstillgången inom den skadades tidigare yrkesområde synnerligen begränsad och försvårar skadan arbetsplacering inom annat område, må den skadade, där så befinnes ändamålsenligt, beredas arbetsvård i annan form.

5. Militärskadad, som medgivits utbildning, må i mån av behov beviljas utbildningsbidrag. Bidraget må för månad utgå med högst 250 kronor, därest utbildningsorten tillhör lägsta dyrortsgrupp, och högst 300 kronor, där utbildningsorten tillhör högsta dyrortsgrupp. Vid ortsgupperingen skall kungörelsen den 12 december 1947 angående fördelning av orterna i riket å de i statens löneplansförordning angivna ortsgupperna i huvudsak äga tillämpning.

Till försörjningspliktig militärskadad må jämväl i mån av behov utgå särskilt tilläggsbidrag i huvudsak svarande mot de förmåner, som vid fullgörande av militärtjänstgöring utgå enligt gällande familjebidragsförordning.

Till deltagare i utbildningskurs må timpenning utgå enligt för yrkesutbildningskurser för arbetslösa gällande grunder.

Vid bestämmande av utbildnings- och tilläggsbidrag skall hänsyn tagas till ersättning från riksförsäkringsanstalten samt till i förekommande fall utgående timpenning eller annan inkomst, varmed utbildningen är förenad.

I anledning av besvär över ett *arbetsmarknadsstyrelsens* beslut om ekonomiska förmåner i samband med beviljad omskolning har styrelsen i av Kungl. Maj:t infortrat *utlåtande den 23 december 1952* uttalat sig om den hänsyn, som vid fastställandet av förmånerna bör tagas till blindtillägget. Styrelsens uttalande föranleddes närmast av en anhållan från klaganden att sådana föreskrifter måtte utfärdas, att vid fastställande av de ekonomiska förmånerna hänsyn icke må tagas till blindtillägget, vilket därigenom skulle kunna utnyttjas till täckande av merkostnader, som blindhetslytet otvivelaktigt i det enskilda fallet åsamkar.

Styrelsen anförde bland annat:

»Arbetsmarknadsstyrelsen är väl införstådd med de svårigheter och ökade kostnader för livsföringen, som blindheten medför. Dyliga komplikationer drabba emellertid icke endast de blinda utan även andra lytesgrupper. Sålunda kunna exempelvis de vanföras levnadsomkostnader ökas genom, bland annat, kommunikationssvårigheter, kostnader i samband med anskaffning av proteser och tekniska hjälpmedel etc., de tuberkulösa och sockersjuka åsamkas merkostnader genom kostförstärkning och dietföreskrifter, de hörselskadade i samband med erforderliga hörselapparater och batteriförbrukning. Styrelsen anser sig för den skull, när fråga är om bidrag i samband med omskolning, icke böra bortse från något slag av bidrag och således icke heller från blindtillägg. Om så skulle ske, borde av principiella skäl s. k. svårighetstillägg beräknas för och utgå till flera kategorier skadade än blinda. I så fall bör dock frågan göras till föremål för särskild utredning.»

Frågan om en omprövning av det enligt folkpensioneringslagen utgående blindtillägget såväl i vad avser förmånens storlek som om möjligheterna att låta tillägget komma icke blott blinda utan även andra svårt invalidiserade till del, har under senare år aktualiserats i skilda sammanhang, bl. a. i samband med att Kungl. Maj:t genom *proposition den 21 mars 1952, nr 215*, underställde riksdagen förslag om ändring av folkpensioneringslagens regler rörande inkomstprövning m. m. Såsom framgår av statsrådsprotokollet i ärendet avsåg föredragande departementschefen att föreslå en utredning av spörsmålet rörande förmånerna till blinda och andra svårt invalidiserade.

I *ämbetsskrivelse den 6 februari 1953 till pensionsstyrelsen* har Kungl. Maj:t uppdragit åt styrelsen att verkställa ifrågavarande utredning och inkomma med de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Utskottet:

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen bedrives arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet för bland annat yrkesutbildning av partiellt arbetsföra sedan verksamhetens början i nära anslutning till styrelsens arbete för att bereda arbetsvård åt i militärtjänst skadade. Det utbildningsbidrag, som partiellt arbetsföra må uppbära för yrkesutbildning, regleras på motsvarande sätt som för militärskadade. Bidraget skall enligt Kungl. Maj:ts

meddelade anvisningar fastställas med hänsyn till behovet och under hänsynstagande till utgående timpenning samt i förekommande fall övriga åtnjutna förmåner, såsom livränta från riks försäkringsanstalten, sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Enligt vad utskottet inhämtat tages vid fastställande av utbildningsbidrag till blind regelmässigt hänsyn till, jämte annat, blindtillägg och grundpension, som den blinde och, därest han är gift, jämväl hans make uppbär. Utbildningsbidraget minskas härvid med det sammanlagda beloppet för blindtillägg och grundpension, som den bidragsberättigade uppbär. I de få fall, där även den blindes make uppbär blindtillägg med invalidpension, har utbildningsbidraget i allmänhet reducerats med det belopp, varmed förmånerna utgå, eller del därav.

Frågan om vilket avseende som bör fästas vid blindtillägg vid avvägningen av behovsprövade eller inkomstprövade sociala förmåner återkommer i andra sammanhang. Motionärerna ha nämnt socialhjälp, för vilken kommunerna svara. Det må vidare erinras om problemet huruvida blindtillägg skall privilegieras vid den beräkning av inkomstprövade förmåner som verkställes enligt folkpensioneringslagen.

Motionärerna ha här berört ett komplicerat spörsmål, som så långt det är möjligt bör få sin lösning i ett sammanhang. Vid den utredning, som den 6 februari 1953 anförtrots åt pensionsstyrelsen, torde frågor om blindtilläggets förhållande till de behovs- och inkomstprövade sociala förmånerna komma att tagas upp till prövning. Det måste förutsättas, att härvid stor vikt fästes vid att blindtillägget eller den motsvarande förmån, som kan komma att ersätta blindtillägget, gives en sådan utformning, att dess syfte säkerställs. Utskottet är dock av den meningen, att den pågående utredningen icke utgör hinder för att praxis, som tillämpas vid fastställande av utbildningsbidrag och likartade förmåner, tages under omprövning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 147 och II: 239 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1953.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Norman, Sten, Nils Elowsson, Wahlund, Wistrand, Nerman och Bengtson;

från a n d r a kammaren: herr Nilsson i Göteborg, fru Västberg, fru Sandström, herrar Carlsson i Bakeröd*, Andersson i Alfredshem, Odhe, Cassel och Königson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.